

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

1 Vtrum homo debeat homini obedire.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

... quoniam author videtur oblitus sui, dum hoc in loco ponit obferuantiam esse uirtutem genericam, dicendo quod dulia est una specierum obferuantie. In primo autem articulo precedentis ex proposito ponit obferuantiam esse uirtutem specialem distinctam contra pietatem, religionem, & iustitiam.

Ad hoc dicitur, quod author non dixit obferuantiam esse uirtutem specialem specie specialissima. Sicut enim est intentio suo, quod sit specialis specie subalterna. Et hoc ibi insinuat dicendo, quod ad obferuantiam spectat uenerari principem, ducem, ac magistrum, quos diuerfa ratione constat honorari.

Sed tunc insurgunt dubia duo. Primum est, quod nulla haberetur propria uirtus ad cultum exhibendum principibus nostris, quia obferuantia genus est ad omnes species, quarum alia princeps, alia dux &c. colitur. Secundum est, quod nulla esset species obferuantie, ad quam pertinere uenerari hominem propter uirtutem eius. Et est ratio sequela, quia in littera illius articuli in responsione ad secundum dicitur, quod talis cultus spectat ad eandem uirtutem: sed nulla est eadem in specie uirtus colens omnes in dignitate constitutos, ergo nulla una secundum speciem uirtus est, cuius sit colere hominem propter uirtutem illius.

Sed primum horum solui potest, primo concedendo, quod nulla specierum obferuantie est nominata, nisi dulia, & hyperdulia. Secundo dicendo, quod sicut dispositio est nomen genericum ad habitum, & dispositionem, & est nomen specificum dispositionis distincta contra habitum, ita obferuantia, & est nomen genericum ad omnes obferuantie species, & est etiam nomen specificum illius speciei, qua colitur caput ciuitatis. Et quia de nominibus quaestio haec est, siue sit sit, siue non, parui refert.

Secunda autem dubitatio soluitur dicendo, quod proprie loquendo honorare hominem propter uirtutem, quia dignus est

QVAESTIO CIIII.

De obedientia, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de obedientia.

ET CIRCA hoc quaeruntur sex.

Primo, Vtrum homo debeat obedire homini.

Secundo, Vtrum obedientia sit specialis uirtus.

Tertio, De comparatione eius ad alias uirtutes.

Quarto, Vtrum Deo sit omnibus obediendum.

Quinto, Vtrum subditi suis praetis teneantur in omnibus obedire.

Sexto, Vtrum fideles teneantur secularibus praetibus obedire.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum unus homo teneatur alteri obedire.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod unus homo non teneatur alteri obedire. Non est enim aliquid faciendum contra institutionem diuinam, sed hoc habet diuina institutio, ut homo suo

ducatur, spectat ad illam obedientiam ducem: & honorare hominem propter uirtutem suam, pertinet ad illam obferuantiam, quae dicitur caput ciuitatis, & sic de aliis. Et sic dicitur authoris, quod spectat ad eandem uirtutem.

consilio regatur, secundum illud Eccl. 15. Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui, ergo non tenetur unus homo alteri obedire.

Prater. Si aliqui alicui tenentur obedire, oporteret, quod haec uoluntate precipientis rationem regulam suae actionis: sed sola diuina uoluntas, quae semper est recta, est regula humanae actionis, ergo non tenetur homo obedire, nisi Deo.

Prater. Seruitia quae sunt magis gratuita, ratio sunt magis accepta: sed id quod homo ex debito facit, non est gratuitum. Si ergo homo tenetur ex debito alicui obedire in bonis operibus faciendis, ex hoc ipso redderetur minus acceptabile opus bonum, quod ex obedientia fieret, non ergo tenetur homo alteri obedire.

SED CONTRA est, quod praecipitur ad Hebr. vii. Obedite praepositis uestris, & subiaceteis.

RESPONDENDUM est, quod actiones rerum naturalium procedunt ex potentia naturalibus: ita operationes humanae procedunt ex humana uoluntate. Oportet autem in rebus naturalibus, ut superiora mouerent inferiora ad suas actiones per excellentiam naturalis uirtutis collatae diuinitus. Vnde oportet in rebus humanis, quod superiores moueant inferiores per uoluntatem ex uoluntate diuinitus ordinata. Mouere autem per rationem & uoluntatem, est superiorum ius sicut ex ipso ordine naturalium diuinitus insinuat inferiora in rebus naturalibus, necesse habent subiecti motioni superiorum, ita et in rebus humanis ex ordine naturalis, & diuinitus tenentur inferiores suis superioribus obedire.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Deus reliquit hominem in manu consilii sui, non quia debet ei facere omne quod debet, sed quia ad id quod faceretur, non cogitur necessitate naturae, sicut creatura irrationalis, sed libera electione ex proprio consilio procedente. Et sicut ad aliam rationem dicitur, quod debet obedire superioribus. Dicitur Gregorius in Moralibus, quod dum alienae uoluntati nos humiliter subdimus, nosmetipsos in corde superamus.

AD SECUNDUM dicendum, quod diuina uoluntas est prima regula, qua regulantur omnes rationales uoluntates.

lib. 1. huius quest.

lib. 2. de inuentione in sol. 4. art. 5. in lib.

Ex lib. 4. art. 72. & lib. 3. cap. 8. & 32.

Sup. q. 69. art. 1. cor. & q. 88. art. 10. ad 2. & infra artic. 5. cor. princ. & art. 6. ad 2.

est inaequalitas, ut
facilec vnus sit su-
perior, & alius infe-
rior. Par namque
in parem non habet
imperium. Secun-
dum, potestas ver-
tus super alterum.
Operatur enim cum,
quod obediunt tenent,
ubi potestati il-
lus qui praecipit.
Quoniam autem in
terra primum su-
perior videtur, & se-
cundum deducatur
quod ex proportio-
nali similitudine natu-
ralium corporum
superiorum & infe-
riorum in hoc, quod
operatur inferiora a
superioribus moue-
re potestate excellen-
tia cuius ordinata
inferitur simile o-
perare esse in huma-
nis, videlicet, quod
inferiores a superio-
ribus mouentur po-
testate quoque di-
uina ordinata. Ap-
paret namque in hoc
processu superiora
de inferiora suppo-
nere, & motum per
obedienciam conclu-
di. Si tamen radix
consideretur ex vna
& eadem ratione,
apparet tam in na-
turalibus, quam in
humanis superiora,
& inferiora dari, &
tamquam per se no-
tum, assumi. Cum
enim, in quodque
sic communiter aga-
tur, sicut apertum
natum est agi, & econ-
uerso, ut patet ex se-
cundo Physic. & ad
sententiam patet tam
in corporibus natu-
ralibus, quam in huma-
nis dari superiora
mouentia inferiora,
apparet sicut hoc
in omnibus generibus,
recte concluditur, quod
quia proportionalia
sunt in vniuersis pro-
prietatibus naturalibus & hu-
manis, & in ordine
inaequalitatis ad su-
periora: sicut oportet
in naturalibus in-
feriora moueri a su-
perioribus, ita in hu-
manis.

tutes, cui una magis appropin-
quat q̄ alia secundū ordinem di-
uini instituti. Et ideo voluntas
vnius hominis praecipiens potest
esse quasi secunda regula volun-
tatis alterius obediens.
AD TERTIUM dicendum, quod ali-
quid potest iudicari gratiū duplici-
ter. Vno modo, ex parte ipsius ope-
ris, quod homo ad id non obligat.
Alio modo, ex parte operantis, quod
libera voluntate hoc facit. Opus
autem redditur uirtuosum, & lauda-
bile, & meritorium praecipue in qua
ex uoluntate procedit. Et ideo quous
obediens sit debuit, si propria uo-
luntate aliquis obediatur, non pro-
pter hoc minoratur eius meritum,
maxime apud Deum, quod non solum
exteriora opera, uerum et interio-
riorem uoluntatem uidet.

ARTICULVS II.

Utrum obedientia sit specialis uirtus.

AD SECUNDUM sic proce-
dit. Vbi, quod obedientia non sit
sp̄ialis uirtus. Obediencia enim in obedi-
entia opponitur: sed in obediencia
est generalis peccatum dicitur. Am-
bro. quod peccatum est in obediencia
legis diuinae. ergo in obediencia non
est sp̄ialis uirtus, sed generalis.
¶ 2. Praet. Omnis uirtus specialis
aut est theologica, aut moralis:
sed obediencia non est uirtus theo-
logica, quia neque continetur sub fi-
de, neque sub spe, neque sub charita-
te. Similiter et non est uirtus mo-
ralis, quia non est in medio super-
flui, & diminuti: quanto enim
aliquis est magis obediens, tanto
magis laudatur. ergo obediencia
non est specialis uirtus.
¶ 3. Praet. Grego. dicitur. Mora-
lium, quod obediencia tanto magis
est meritoria, & laudabilis, quan-
to minus habet de suo: sed qua-
libet sp̄ialis uirtus tanto magis
laudatur, quanto magis habet de
suo, eo quod ad uirtutem requiritur
ut sit uolens, & eligens sicut dicitur
in 2. Ethicorum. * ergo obediencia
non est uirtus specialis.
¶ 4. Praet. Virtutes differunt specie
in obiecta: obiectum autem obedienciae
esse uel superioris praecipit, quod
multipliciter diuersificari uidetur
secundum diuersos superioritatis
gradus. ergo obediencia est uirtus
generalis sub multis uirtutes
speciales comprehendens.

SED CONTRA est, quod obediencia
a quibusdam ponitur pars iustitia-
e, ut supra dictum est. *
RESPON. Dicendum, quod ad omnia
opera bona, quae specialiter habet lau-
dis rationem, specialis uirtus deter-

minatur. Hoc enim proprie competit
uirtuti, ut opus bonum reddat.
Obediencia autem superiori debi-
tum est secundum diuinum ordinem
rebus inditum, ut ostensum est, *
& per consequens est bonum, cum
bonum consistat in modo, specie,
& ordine, & Aug. dicit in libro
de natura boni. Habet autem hic
actus specialem rationem laudis
ex speciali obiecto. Cum enim infe-
riores suis superioribus multa
debeant exhibere, inter caetera
hoc est unum speciale, quod tenetur
eorum praecipit obediencia. Vnde
de obediencia est specialis uirtus,
& eius speciale obiectum est prece-
ptum in tactu, uel expressum. Vo-
luntas enim superioris quocumque mo-
do innotescat, est quoddam tacitum
praecipit. Et tunc uel obediencia
promptior, quanto expressum
praecipit obedienciae praecipit, uo-
luntate tamen superioris intellecta.

AD PRIMUM ergo dicendum,
quod nihil prohibet duas speciales
rationes, ad quas duae speciales
uirtutes respiciunt, in vno & eo-
dem materiali obiecto concurrere:
sicut miles descendendo castrum
regis & implet opus fortitudinis
non refugiens mortis periculum
propter bonum, & opus iustitiae,
debitum seruitium domino suo
reddens. Sicigitur ratio praecipit
quam attendit obediencia, concurrat
cum actibus omni uirtutum, non tamen
cum omnibus actibus, quia non omnes
actus uirtutum sunt in praecipit,
ut supra habitum est. * Similiter
et quaedam quandoque sub prece-
pto cadunt, quae ad nullam aliam
uirtutem pertinent, ut patet in his
quae non sunt mala, nisi quia pro-
hibita. Sic ergo, si obediencia proprie
accipiat secundum quod respicit
per intentionem formalem rationem
praecipit, erit specialis uirtus,
& in obediencia peccatum speciale.
Secundum hoc enim ad obediencia
requiritur, quod implet aliquis
actum iustitiae, uel alterius uirtutis,
intendens implere praecipit,
& ad inobediencia requiritur
quod actualiter contemnat speciale
praecipit. Si uero obediencia
large accipiat pro executione
cuiuscumque, quod potest cadere
sub praecipit, & inobediencia pro
omissione eiusdem ex quacumque
intentione, sic obediencia erit
generalis uirtus, & inobediencia
generale peccatum.

AD SECUNDUM dicendum, quod
obediencia non est uirtus theologica.
Non enim per se obiectum eius est
Deus, sed praecipit superioris cui-
uscumque, uel expressum, uel interpretatum.
Secunda Secunda S. Thomae.

ter. Qui enim praecipit
sufficiens mouet: quia necessitate
imponit mobili, ut
mouetur. Qui autem
petit, non imponit illi, a quo
petit, necessitatem, ut
patet. Arr. praecedenti.
c. 3. tom. 6.

Super Quaestione
deus. Similiter ar-
ticulum secundum.

IN articulo secundum
eiusdem 104. quae-
stio. dubium occurrit,
an obiectum obedienciae sit
praecipit obligans ad
mortale peccatum, uel
praecipit communitur,
sive obliget ad mortale,
sive ad ueniale. Et est ratio
dubij, quia hinc inde sunt
auctoritates, & rationes.
In primis auctor hic dicit,
quod uoluntas superioris
quomodolibet innotescat,
est quoddam tacitum
praecipit. Constat enim
quod non omnis uoluntas
superioris nota est praecipit
obligans ad mortale,
ut patet cum innotescit
subdito, quod defertur:
libri hebdomadario, &
huiusmodi. Et rursum in
resp. ad secundum dicit.
Simplex uerbum praecipit
latius, eius indicans uo-
luntatem, cui obediencia
promptus obediens, &c.
In oppositum autem
tem est, quia in hoc
art. in responsione ad
primum, litera dicit.
Ratio praecipit quae
attendit obediencia,
concurrat cum actibus
omnium uirtutum, non
tamen cum omnibus
actibus uirtutum: quia
non omnes actus uirtutum
sunt in praecipit. Et
in q. seq. in ar. 1. ad
primum dicit. Peccatum
ueniale non est inobediencia,
quia non est contra
praecipit, sed praeter
praecipit. Ex his enim
apparet quod tam
obediencia, quam inobediencia,
respicit solummodo
praecipit obligans ad
mortale. Non sic sumendo
praecipit, aliqui actus
uirtutum sunt in
peccato, & uenialia extra
inobediencia sunt, &
non aliter uenialia
siquidem in transgressione
praecipit communitur
sumpti consistunt.

Ad hoc dicitur, quod proculdubio obiectum,
K K 2 obe-